

Nahý od přírody

Naked as Nature Intended

David Bell – Ruth Holliday

ABSTRACT This article explores the ways in which naturism articulates a set of relationships between the body and nature. We begin by sketching the histories of some Western naturist movements, tracing their lineage back to 19th-century life reform movements and through into inter-war reorientations of citizenship and morality. We consider the problematic of the naked body's relationship to the erotic (and specifically to the erotics of nature), drawing on material on outdoor sex; set alongside this is a discussion of the regenerative use of wilderness in the mythopoetic men's movement. These strands are finally drawn together in order to consider the complex negotiation of discourses of nature, human nature, the natural body and the natural landscape – a negotiation embodied in naturism.

KEY WORDS body, eroticism, morality, nature, naturism

Zdravé, opálené tělo u modré hladiny jezera, v zeleni lesa, na vrcholcích hor: na zemi není nic krásnějšího. Jak září, jak se leskne, jak dokonale završuje majestátný akt stvoření! Všichni, kdo je viděli, viděli je celou svou duší, vědí, proč se lidské bytosti nerodí oblečené – vědí, že člověk je zrozen ze světla.

(Zimmermann 1927, cit. in Szeemann 1997: 3)

Praktiky a diskursy současných západních naturistických hnutí – i ty, které ještě čekají na své odhalení – jsou alespoň zčásti ztělesněním konkrétního vztahu k přírodě. Zatímco „veřejné obnažování se“ nemusí být v uvedeném kontextu nutně vázáno na přírodní krajinu či se v ní odehrávat, vývoj a současné projevy naturismu se přesto zhusta soustředí kolem „filosofie“, která se cele týká těla v kontextu přírody. Jak však uvidíme, způsoby existence těchto neoblečených těl v kontextu přírody musí být definovány a chápány v konkrétních rámcích, prostřednictvím komplexního vyjednávání mezi diskursy přírody, lidské přirozenosti, přirozené tělesnosti a přírodní krajiny. Toto vyjednávání se možná nejzjevněji projevuje ve způsobech, jakými se naturismus jako způsob jednání vztahuje k erotice, a také v opozici utvářené mezi přírodou (vnímanou pozitivně) a kulturou či civilizací (vnímanými negativně).

Naše stať je pokusem o prozkoumání těchto témat. Začneme nastíněním historického vývoje některých západních naturistických hnutí, ve snaze zmapovat jejich ideologické představy o přírodě a „přirozené tělesnosti.“ Zaměříme se též na způsoby, jakými se britská naturistická scéna konce 20. století vymezuje vůči dědictví své minulosti i vůči svému současnému postavení v rámci britské společnosti. Problematický vztah naturismu k sexu, který je pro ukotvení tohoto textu klíčový, nás přivede k uvažování o erotických aspektech přírody a ke krátkému pojednání o s nimi souvisejících praktikách, do nichž je také vtěleno téma přírody

– jde o praktiky spojené se sexem ve volné přírodě, kde se příroda stává pozadím „přírozných vášní“; a s takzvaným mýtopoetickým mužským hnutím, v němž příroda utváří pozadí „přírozené maskulinitě“. Naturismus jako expresivní tělesná praktika vztahující se k určitému vymezenému prostoru nám tak umožňuje uvažovat o konkrétních tělech, zasazených do konkrétních představ o přírodě.

Přírodopis naturismu

Dějiny západních naturistických hnutí mají sice společné rysy, ty se však často podřizují konkrétním národním (a občas nacionalistickým) ideologiím a kulturním postojům. Tuto skutečnost vhodně ilustruje srovnání německých a anglických hnutí, které se vynořily a vzájemně ovlivňovaly na počátku dvacátého století. Jejich srovnání nám zároveň napomůže pochopit směřování současného anglického naturistického hnutí. Vedle těchto sebedefinujících se „hnutí“, která se v průběhu století institucionalizovala a byrokratizovala, se vynořují také ostatní praktiky veřejného obnažování se, jež je třeba vzít v úvahu. Sem patří například plážový nudismus objevující se v USA v šedesátých letech 20. století, částečně pod vlivem hnutí hippies. V britském naturismu dochází v devadesátých letech 20. století k ideologickému rozkolu mezi naturismem a nudismem – prvně jmenovaní zavrhnou druhé jako levičáky, radikály či asociály – což se v některých ohledech promítá do významů, jež připisujeme tomu, když se někdo vysvěle na veřejném místě, ve společnosti.

Zrod západního naturistického hnutí na počátku 20. století musí být začleněn do širšího kontextu kulturních jevů, vyznačujících se svou orientací na vše přírodní. Estetický a romantizující obdiv k venkovu, který má v Británii své kořeny v romantismu, se převtělil v množství nejrůznějších vztahů k přírodní krajině v době, kdy masová urbanizace a industrializace ovlivňovaly britskou populaci – a její psýché – v dosud nevídaném měřítku. Krajinomalba a romantická poezie byly přetransformovány v široce oblíbené způsoby trávení volného času, mezi než patřily turistika a táboření, v návaznosti na to, že nové možnosti dopravy otevřely venkov městským masám (Bunce 1994). Idealizace idylické venkovské krajiny propůjčila venkovu symbolickou roli, které tento vděčí za svou přitažlivost, a připoutala ho k diskursu národa, jenž vyústil ve vytvoření morální topografie venkova. Jak ukazuje David Matless v knize *Krajina a angličanství* (Landscape and Englishness, 1998), k ideologickému provázání národa, jeho občanů a přírodní krajiny docházelo na mnoha kulturních rovinách. Ve stejné době, v níž se stal venkov cílem zábavy mas, se samozřejmě začaly ozývat hlasy požadující jeho ochranu a zachování – a, jak zdůrazňuje Matless, vznikající naturistické hnutí bylo uvězněno uprostřed těchto soupeřících nároků na roli venkova v tom, co tento autor po vzoru tuláka, aktivisty a ochránce přírody Cynla Joada označil za „umění správného života“.

Umění správného života, pro něž se Joad nadchl, zahrnovalo v první řadě technologie národního občanství, rozehrávané jak prostřednictvím těla, tak krajiny. Ty se vyvinuly alespoň zčásti ze zájmu o přírodu a vesnické prostředí konce 19. století, který byl artikulován v mnoha hnutích sdílejících touhu po znovuobjevování (či vynalézání) životních způsobů, jež údajně zanikly s nástupem modernity. Toto volání po „návratu k půdě“ šířící se ve viktoriánské Anglii, výmluvně popsané a zhodnocené ve stejnojmenné knize Jana Marsche (1982), zahrnovalo hnutí a jedince s tak rozdílnými zálibami, jako jsou vegetariánství, lidová hudba, zemědělská řemesla, pozem-

ková reforma, teosofie, hnutí za komunitní bydlení či za praktický oděv. Příležitostně docházelo k tomu, že posledně jmenovaní namísto o oblékání projevovali zájem o *praktické svlékání* – to když došlo na témata tělesnosti a postavení těla v rámci přírody. V meziválečném období, jak píše Matless (1995: 93), „se objevila verze anglického občanství... obzvláště poznamenaná vztahem ke krajině“; tento typ občanství navíc silně zdůrazňoval vše *tělesné* a tento důraz rozvíjel v disciplínách masového tělocviku a vystavení jedince přírodním živlům. Zde je sám Joad, obračející se k venkovské krajině pro její vzdělávací, povznášející a humanizující sílu:

Odkud odjinud můžeme získávat... vzdělání jak těla, tak mysli a ducha s takovou radostí, než z přírody? Pocit závanu větru na kůži, paprsku slunce na tváři; napjetí ve svalech během výstupu; nepřítelné počasí nám dá sílu, modré nebe a chvíle prosvícené zlatým sluncem nás zlidští – tyto věci mají svůj vliv na všechny stránky naší bytosti.

(Joad 1934: 150, cit. in Matless 1995: 108)

Ačkoli tato citace pochází z literatury týkající se ochrany přírody (jde o úryvek z *Charty tuláků*), je tak zjevně prostoupena rétorikou obhájců naturismu, že rozdíl mezi oběma filosofiemi se zdá být nepatrný. V Německu ovšem umění správného života proniklo až do masového naturismu, především v tamějších hnutích mládeže. Odhaduje se, že předtím, než je Hitler prohlásil za nezákonné, byly v Německu ve třicátých letech 20. století až 3 miliony skupinových nudistů (Anthony 1998). Jak uvidíme později, skutečnost, že mezi naturismem a anglickým ruralismem patrně nedošlo k podobně intenzivnímu propojení, zjevně cosi vypovídá o morálce britského národa, o jeho postojích k nahotě a jeho vztahu k sexu – a tyto otázky nepřestávají příslušníky britského naturistického hnutí pronásledovat.

Naturismus tak jako každé sociální hnutí čerpal (a čerpá) z celého množství diskursů a mýtů, ve snaze vytvořit si svou vlastní filosofii. K silicímu zbožňování venkova se přidružila nostalgie po zašlých časech, v jejichž připoutání člověka k půdě a v jeho vztahu k vlastnímu tělu bylo spatřováno naplnění touhy po seberealizaci a duševním bohatství. Jako jakýsi precedent sloužilo posledně jmenovanému starověké Řecko; fyzická zdatnost řeckých gymnastů a řecká filosofie občanství opírající se o hodnoty tělesnosti nabízely živoucí zdroj utopických představ. Láska k tělu se pak obzvláště silně obrodila v německých hnutích usilujících o propagaci nudismu a nahoty (v hnutích tzv. *Freikörperkultur* a *Nacktkultur*).

Zrod těchto hnutí načrtává v knize *Nacionalismus a sexualita* (Nationalism and Sexuality, 1985) George Mosse. V opozici k dekadenci a degeneraci, považovaným za typické pro město, se reformátoři německého života obraceli k německé krajině, přejali některé myšlenky starého Řecka a vybudovali kult venkova a přirozené (národní) fyziognomie, který přijal skupinový nudismus s nadšením. Důležitým bodem přitom bylo zakotvení odlišné přijatelnosti nahoty v závislosti na kontextu, ustavujíc tak různost symbolických významů (a čtení) obnaženého těla: „nahota byla přijatelná pouze... jako součást panenské přírody: jejími kulisami byly louky, zahrady či mořská hladina“ (Mosse 1985: 51). Ve městě, uvnitř budov či na jevišti se nahé tělo stávalo lascivním a sexuálním objektem, zatímco v krajině bylo pouze *přirozené*. Švýcarský představitel naturismu Werner Zimmermann to vyjadřuje následovně:

Tělo lidské bytosti, které se cele otevírá slunci... není neoblečené, není ve skutečnosti nahé. V každém jeho pohybu spočívá prostá přitažlivost přirozenosti. Kdokoli se prochází takto oděn sluncem, jsouce zcela při vědomí a nepodléhající vzrušení, je jako kouzlem chráněn před sexuální

touhou mnohem více, než před ní může být ochráněna dospívající dívka za svými tisícerymi tajemstvími, mnich za neproniknutelnými zdmi či jeptiška za neprůhledným řeholním závojem.

(Zimmermann 1927, cit in Szeemann 1997: 3)

Důraz na naturismus jako na ne-eroticickou (či spíše, jak se o tom zmíníme později, eroticickou pouze v rámci přesně vymezených hranic) záležitost zůstává důležitým (jakkoli kontroverzním) prvkem diskursů tohoto hnutí, jenž je přítomen napříč jeho vlastními texty. Například webová stránka Společnosti naturistů (Naturist Society) dává bezprostřední důraz na to, že její aktivity se týkají pouze „rodinného nudismu, který nemá žádný vztah k sexu“. Avšak toto odmítnutí eroticického aspektu naturismu nezasáhlo všechny odnože raného hnutí. Někteří obhájci naturismu rozpoznali sexuální potenciál nahoty v kontextu přírody a vytvořili vizi venkovské krajiny jako místa volné lásky předcházejícího civilizaci – Ráj, kde mohou vzkvétat přirozené vášně a kde mohou milenci „odvrhnout jármo civilizace“, které jinak svazuje jejich touhy (Bech 1997: 148). Podobnými mytologiemi se po dlouhou dobu vyznačovala homosexuální obraznost (Bell a Valentine 1995, Fone 1983) a jejich stopy lze najít též v literárních, uměleckých a reformistických pramenech, z nichž čerpalo anglické hnutí za návrat k přírodě. Prominentní postavou je v této souvislosti Edward Carpenter, který propagoval vztahy osob stejného pohlaví spolu se vztahem člověka k přírodě (viz Tsuzuki 1980). Jak napsal v knize *Jak láska dospívá* (Love's Coming of Age, 1896: 16), „sexuální objetí jsou zřídka požehnána matkou Přírodou, v jejíž přítomnosti, pod žhavým sluncem či vysokou klenbou hvězdné oblohy, v obklopení svěžím vzduchem, však mohou být jejich významy teprve plně pochopeny“ (cit in Marsh 1982: 22).

Mosse (1985) formuluje zajímavý rozdíl mezi anglickým a německým hnutím, který je v této souvislosti relevantní. Homoerotická tradice, jak ji zaznamenal v anglické kultuře konce století – v této době šlo v podstatě o praxi členů uměleckých a literárních elit – nesoustředila svou pozornost na národ či národní fyziognomii. Naopak v Německu se přirozená mužská krása stala národním stereotypem a utváření citových pout mezi muži a mužnost představovaly klíčové prvky nacionalistického citění (jež bylo ovšem přítomno jak v socialismu, tak ve fašismu). Jak však zřetelně ukazuje Matless (1995), v meziválečném období začali angličtí reformátoři obracet k tělu svou pozornost. Nové pojetí anglického správného životního stylu, zaměřené na tělesnost, však muselo bojovat o své místo v rámci převládajících představ o tělesnosti. Ty v té době nebyly živeny chvalozpěvy na obnaženou mužnost v kontextu přírody, jak je vytvářel Carpenter a jemu podobní, ale oplzlým humorem vulgárních přímořských pohlednic a obscénních kabaretů. Jak uvádí Matless (1995: 115), existovaly obzvlášť silné „podvědomé anglické tendence, které zatlačovaly tělesný exhibicionismus do oblasti sexuálních narážek“.

Jak Matless vyvozuje, „jde o střet dvou typů angličanství. První s despektem pohlíží na obecnou vulgaritu a usiluje o povznesení lidu z prostor pokleslého humoru k ideálům těla; druhý, zaštitěný obecným vkusem, se zdola vysmívá morálním výškám“ (1995: 115).

Znechucení naturistů nad výlevy obscénnosti šířenými dělnickou třídou v podstatě zakotvilo toto hnutí v rámci středních vrstev, čímž se jeho ideologické základy opět vymezily vůči německým masovým hnutím tehdejší doby. Etické a estetické hodnoty anglických „Slunečních klubů“ (Sun Clubs) jsou jednoznačně poznamenány středostavovským vkusem a morálkou. Tento způsob zdomácnění naturismu obsahuje také stopy koloniálního étosu,

jenž je přítomen ve stylu vedení klubů a zařizování klubových prostor (obzvlášť pokud jsou tyto označovány jako „nudistické kolonie“) a v hierarchických, pravidly svázaných sociálních strukturách, jež postrádají onen romanticko-nacionalistický aspekt, přítomný v německém hnutí. Greta Gaard (1997) nachází souvislost mezi kolonialismem a odmítáním erotiky, která by snad mohla umožnit sloučení těchto dvou proudů v termínu „civilizace přírody“, jenž poukazuje na to, že přirozenost podléhá souboru koloniálních morálních zásad. Tento typ morálky pak ovládá anglickou naturistickou scénu do dnešních dob, především v otázkách týkajících se sexu.

Anglické postoje k naturistickým publikacím ještě zhoršily „problém“ veřejného obrazu naturismu, tím spíše, když se pornografický průmysl rychle přidal na stranu vítězů (Anthony, 1998). Prvním britským erotickým filmem byl podle Iana Conriche (1998) naturistický snímek *Nudistický ráj* (Nudist Paradise) z roku 1958. Příznačnější však nejspíše je, že americký naturistický film staršího data *Rajská zahrada* (Garden of Eden, 1954) nebyl při uvedení v britských kinech označen za nevhodný pro děti. Britské naturistické filmy z šedesátých let 20. století – jako například snímek *Nahý od přírody* (Naked as Nature Intended) – se obezřetně vyhýbaly zjevnému komerčnímu využití erotických témat (ačkoli ve stejnou dobu vznikaly pod hlavičkou naturismu i pornofilmy), avšak reakce publika na tyto snímky – úspěšně zparodované ve vulgární britské komedii *Kempuj dál, naháči* (Carry on Camping) – opět odhaluje kulturní postoj anglické veřejnosti k nahotě. Zdá se nemožné představit si masové hnutí tří milionů skupinových nudistů v Británii (podle dokumentárního filmu Sama Anthonyho [1998] činí současný počet 40 000); zatímco jeden z kritiků v reakci na nudistický film *Někdo to rád chladné* (Some Like It Cool) poznamenal, že snímek „by nezbudil rozpaky na shromáždění věřících“ (cit. in Conrich, 1998: 90), tento film by zato zcela jistě vyvolal záchvaty smíchu.

Zhruba v této době se začaly objevovat jiné formy obnažování se na veřejnosti, které se však spíše než o sexuální narážky zajímaly o sexuální politiku. V šedesátých letech 20. století se nahota jako politický akt stala jednou z expresivních praktik hnutí hippies – a v rámci doktríny hlásání svobody (což zahrnovalo i volnou lásku) byl skupinový nudismus opět jednoznačně ztotožněn s erotikou. V komunitách, a obzvlášť na plážích, začali američtí hippies a radikálové vyvíjet tlak na „zavedené“ společenské normy:

V polovině šedesátých let už nebyla nahota výlučnou doménou excentrických milovníků slunce, izolovaných v soukromých klubech či v uzavřených rezervacích, kde se mohli oddávat požitkářským výstřelkům bez překážejícího oblečení... Míra radikalismu politické levice byla dána množstvím čtverečních centimetrů kůže vystavených zraku veřejnosti. Tisíce mladých, vysokoškolsky vzdělaných radikálů a volnomyšlenkářů stavěly své tělo na odiv jako výsměch autoritě dospělých a tradičním hodnotám. Nahota byla přirozená, a co bylo přirozené, bylo dobré.

(Lencek and Bosker, 1998: 263)

Plážový nudismus přitom samozřejmě býval kdysi běžný. Například v Anglii byla úplná nahota pro rekreanty v mnoha letoviscích normální přinejmenším do začátku 19. století; vystavení těla moři a slunci bylo vnímáno spíše jako terapeutická než jako pornografická záležitost. V průběhu 19. století však plážová nahota postupně ustupovala, což souviselo i s vývojem koupacího úboru; a nahá těla se na mořských pobřezích nezačala znovu objevovat dříve než v šedesátých letech 20. století (Lencek a Bosker 1998).

Jak o tom pojednávají Douglas a kol. (1977), radikální nahota šedesátých let byla často provozována na „divokých plážích“ – nejednalo se o pláže vyhrazené naturistům, ale o pláže „osvobozené“ pro účely ilegálního nudismu. Tato místa byla obzvláště vyhrazena dvěma skupinám – příslušníkům hippies a gayům, přičemž ti druzí pláže proměňovali v utajenou síť přírodních míst vyčleněných pro mužské sexuální aktivity (viz níže). Příznivcům hnutí hippies šlo, jak později tvrdili, o politizaci aktu „osvobozování“ pláží – přítomnost nahoty a sexu na pláži měla být součástí politiky těla a prostoru, které se jinak manifestovaly též prostřednictvím komunitního bydlení, protestního odhalování se na veřejnosti či nezávislé festivalové scény. Seberealizovat se v jejich kontextu znamenalo dosáhnout „nezávislosti“, „opravdovosti“ a „přirozenosti“ – tuto trajektorii později vystopujeme v současných podobách vztahů k přírodě odkazujících k tělesnosti, jako je například mužské mýtopoetické hnutí. Před tím se však chceme ještě detailněji zabývat poukazem na způsoby, v nichž jsou přirozená krajina a její obyvatelé rekonstruováni jako erotičtí, a tím, jak je s touto erotikou nakládáno v lidové představitosti a v sexuálním jednání. Začlenění tématu erotiky do diskuse o nahých tělech v přírodním kontextu nám otevírá nové náhledy na vztahy, kterým jsme se doposud věnovali.

Erotika přírody

Sex je naším útočištěm – v srdci města, náš malý kousek divoké přírody, metr čtvereční divoké pláně. Abychom se mohli milovat, odhazujeme šaty, zavrhuje znaky, které z nás činí příslušníky civilizace: zákon, umění a jazyk... Sex je totiž vyhrazen prostoru... v němž můžeme zakoušet sebe sami zároveň jako přírodní i lidské: tedy jako bytosti jsoucí v souladu se světem nacházejícím se za nerozeznatelnou hranicí kultury.

(Ward 1987: 161)

Pokud máme trochu blíže objasnit komplexitu vzájemných vyjednávání mezi naturismem, přírodou a erotikou, zdá se přínosné prozkoumat, jaké sexuální významy jsou v rámci naší kultury připisovány venkovu. Jak už jsme poznamenali, venkovská krajina byla po dlouhou dobu vnímána jako kulisa romantické a erotické představitosti, jež venkovskému prostředí propůjčují nálepkou před-kulturního, „přirozeného“ – neposkvrněného onou civilizací, která byla vnímána jako utlačující (odtud pak pramení obzvláštní ohlas této mytologie v homosexuální obraznosti). Jinde se o erotice pojednává spíše v souvislosti s venkovským obyvatelstvem, k čemuž napomáhá množství stereotypů: ale ať už je venkovánům připisována neomalená selská naivita či živočišná hypersexualita, nestydatost nebo oplzlost, vždy mají tyto stereotypy blízko (někdy až příliš) k přírodě (Bell 2000a). Počínaje vtipy o „souložení s ovce“ a příbuzenském míšení krve až k *Milenci lady Chatterlyové* a *Mauricovi* se nám nabízí široká paleta erotizujícího nahlížení na venkov a jeho obyvatele, které zde musíme vzít v úvahu, abychom je posléze začlenili do naší debaty o naturismu. Neboť jestliže tyto diskursy a představy přispívají k sexualizaci venkovského prostředí, pak bude možné najít jejich stopy též v jiných způsobech umísťování těla do kontextu přírody.

Nabízí se začít krátkým nahlédnutím na téma „sexuálního styku v přírodě“. Jak píše John Ward, existuje jistá souvislost mezi sexem a přírodou, jež nachází své vyjádření ve fantaziích a praktikách sexu v přírodě. A protože Ward popisuje sexuální akt jako „naš malý

kousek divoké přírody, metr čtvereční divoké pláně“, začneme příspěvkem převzatým z deníku filmaře Dereka Jarmana, evokujícím erotickou atmosféru londýnské Hampsteadské pláně:

Hluboké ticho, chladný noční vzduch, kaluže měsíčního svitu a hvězd, mohutné duby a buky... Pro zasvěcené je jedině šoustání pod širým nebem autentické.

(Jarman 1992: 83)

Sexuální výjevy odehrávající se ve volné přírodě a přírodní místa, na nichž k nim dochází, byly po dlouhou dobu pro kulturu homosexuálů klíčové a jejich specifický ohlas odkazuje zpět k romantickým představám původního (pre-kulturního, pre-homofobního) ráje nastíněným již dříve. Místa homosexuální sexuální aktivity se v západních městech často zdánlivě paradoxně ustanovila na otevřených prostranstvích; neboť, jak píše George Chauncey (1996), „soukromí lze mít pouze na veřejnosti“; tato místa často podléhala (a ovšem stále podléhají) menší míře dozoru, vztahuje se na ně méně pravidel, jsou méně „viditelná“ než komerční či bytové prostory. Proto je soulož pod širým nebem autentická v tom smyslu, že v sobě ztělesňuje spojení s rolí podobných míst a důraz na tuto roli v tom, co Gordon Brent Ingram (1997) nazývá „ekologií homosexuálního prostoru“.¹

Avšak venkovská krajina je v těchto aktech erotizována také jiným způsobem. Etnografické a autobiografické popisy sexuálního styku v přírodě, podobně jako ten Jarmanův, na tuto erotiku často specificky poukazují, když zdůrazňují „soulad“ sexuálního jednání a místa, kde se odehrává:

Můj nejlepší zážitek sexu v přírodě byl tak trochu vzájemnou (bezpečnou) sodomií. Jenom v botách, uprostřed dne na konci léta, slunce pableskovalo skrze listí stromů. Běželi jsme lesem nazí, otírali jsme se o kůru stromů a váleli se v listí...

(„Jon“, in National Lesbian and Gay Survey 1993: 116)

Les za tmy má v sobě příslib dobrodružství. Možná je to kombinace strachu a očekávání. Za každým stromem můžeš očekávat něco nebo někoho, kdo tě vyděsí či vzruší nebo obojí. Pro mě jde o velice erotický výjev... sex v kůži a výjevy, jako jsou tyhle lesy, k sobě vzájemně patří.

(„Richard“, cit. in van Lieshout 1997: 354)

Sex ve volné přírodě není samozřejmě výlučně homosexuální zábavou; popisy a motivace heterosexuálních účastníků se s předchozími citacemi v mnohém shodují. V knize *Nudapláž* se dostali Douglas a kol. k pojednání o nudismu přes úvahy o americké zkušenosti se sexem v přírodě:

Velké procento dospělých se někdy milovalo pod hvězdnou oblohou. Hodně lidí se jednoduše miluje během letního podvečeru na dvorku, poté co šly jejich děti do postele. Ostatní vyhledávají osamělé horské stezky lemované chladnými bystřinami, ale ještě více lidí považuje za obzvlášť krásné a romantické pláže. Zvuk vln, vůně soli, dotek jemného písku pod jejich těly a závan větru na obnažené kůži v nich vyvolávají pocity svobody a krásy.

(1977: 30)

V této ukázce se setkáváme s čistou podobou onoho „zvláštního zakoušení“ přírodního prostředí vyjádřeného prostřednictvím vzájemně se překrývajících zkušeností naturismu a sexu ve volné přírodě. Avšak naturismus je erotizován pouze v této souvislosti – diskursy vycházející ze současných naturistických hnutí pokračují v odmítání jakékoliv erotiky. Zatímco tedy Douglas a kol. mluví o „určitém opojení nahotou a bezstarostností“ obsaženém ve „splynutí s přírodou“ (1977: 32), tyto možnosti jsou v důrazu naturistů na „nudistickou rekreaci bez prvků sexu“ zamítnuty. Slovo *rekreace* je přitom obzvlášť nosné. Praktiky naturismu a sexu odehrávajícího se v přírodě, které zde popisujeme, jsou ve své podstatě městskými formami eskapismu: venkovská krajina nabízí rekreaci a regeneraci městskému obyvatelstvu. Pro ty, kdo se narodili a byli vychováni v prostředí venkova, kde je sex v přírodě spíše zoufalou nutností než příležitostí k prožitku oblažující nemravnosti, může tento erotický aspekt zcela chybět, nebo je alespoň zarámován ve zcela jiných, městské zkušenosti vzdálených souvislostech (Bell 2000b, Kramer 1995, Phillips a kol. 2000). Podobně jako v případě romantické touhy přítomné v hnutí za návrat k půdě je i zde krajina často esencializována a idealizována způsobem, který přispívá k popření určitých drsnějších aspektů venkovského života; ačkoli puristický étos jednoduchého, autentického „života na venkově“ v některých Slunečních klubech nadále převládá, mnohá naturistická sídla disponují veškerým vybavením, jež si vyžaduje moderní městský životní styl. Avšak bez ohledu na praktické aspekty tohoto problému si venkov udržuje značnou kulturní přitažlivost založenou na jeho symbolické moci nabít obyvatele města novou silou – přitažlivost nabývající různých forem rekreačního eskapismu využívaných ve stejné míře jak naturisty, tak textiláky (oblečenými).

Volání divočiny

Obrazy venkovské krajiny jako zdroje regenerace mají své dozvuky v narativech mýtopoetických mužských hnutí. Tato hnutí rozvíjejí vlastní pojetí toho, jaký přínos nabízí příroda tělu (a myslí i duši) městského člověka. Vnitřní organizace, dominantní diskursy a politické směřování tohoto hnutí byly dostatečně a kriticky zhodnoceny jinde, a tak se zde jimi nemusíme dlouze zabývat (viz Bonnett 1996, Messner 1997, Pfeil 1995). Stručně shrnuto, základními cíly hnutí jsou: objevování a oslava „podstaty mužství“, jež má být odpovědí na zjemňování, které s sebou přináší feminismus, odcizení postihující střední třídu a postmoderní život ve městech; napojování se na historické a transkulturní zdroje mužské síly; upevňování duality pohlaví a sociálních rolí připisovaných oběma stranám této duality skrze naturalizaci; a – což nás zajímá především – umíst'ování rituálů oslavujících podstatu mužství do divoké přírody. S využitím „filosofie divočiny“ v dílech autorů jako je Henry David Thoreau a na základě mytologií a rituálů původních obyvatel Ameriky (vedle využití směsice „primitivních“ zdrojů, mezi které patří mimo jiné i africké kmenové obyčeje, staré severské mýty a řecká mytologie) pohlíží toto hnutí na divočinu jako na prostor nezasažený vlivem průmyslu a západní civilizace, který nabízí útočiště a obrodu mužství:

Vejít do divočiny... Pán Země nás přivítá a vyzve nás, ať se staneme silnějšími a hlubšími jako praví muži. Příroda je náš domov.

(Kipnis 1992: 163, cit. in Bonnett 1996: 283)

Je stěžejní, že v oné divoké přírodě se mohou vztahy mezi gendery (objevit v jejich „přirozené“ podobě a muži se tak mohou opět stát muži. Proces stávání se mužem se tedy odehrává v kontaktu úzkého okruhu lidí s přírodou, skrze rituální jednání (iniciační rituály, bubnování, potní chýše). Podobným způsobem se Rachel Woodward (1998: 287) zabývá rolí venkova v současném vojenském výcviku, který vytváří určité typy mužství prostřednictvím neméně ritualizovaných praktik: „Tento muž ztělesňující některé vlastnosti spojované s hegemnickou maskulinitou současné anglo-americké kultury je fyzicky zdatný, duševně výkonný, emočně stabilní“ – hlavní rozdíl přitom spočívá ve vztahu k posledně zmíněnému, neboť mýtopoetické mužské hnutí dává důraz na projevy emoční práce (ošetřování „zranění“, rituály obvazování, diskusní kroužky), které se ovšem zcela vymykají řádu vojenského výcviku. Jak Woodward poznamenává, vojenský pohled na přírodu je bez emocí, racionální, kartografický; jakýkoli náznak citového či estetického hnutí myslí (snad s výjimkou těch nacionalisticky laděných) je rychle potlačen jako „zženštilý“.

Vojenské a mýtopoetické formy mužství však sdílejí agendu utvářející se kolem pojmu „mužnosti“ v jiné důležité souvislosti: obě se usilovně snaží o udržení ostrých linií mezi homosexualitou a heterosexualitou. Jak ukázala americká debata na téma gayů v armádě více než jasně, „hrozba“ homosexuality je konstruována jako všudypřítomná, ale zároveň jako v podobných kontextech nepřetržitě, paranoidně střežená (Butler 1997). Kulturní konstrukce homosexuálů jako hypersexuálních osob, v Americe zviditelněná v logice zákazu vykonávání vojenské služby, zjevně zaujímá v prostředí mýtopoetického mužského hnutí (viz Collier 1996) podobnou roli, jakou měla v raných naturistických hnutích – a ovšem stále má v (méně či více explicitních) zákazech dnešních naturistů. Lesby, gayové a bisexuálové jsou označeni za „perverzní“ a jsou vyloučeni z naturistické scény „velebící rodinu“; ve stejném duchu jsou zbaveni nároku na existenci v rámci mýtopoetického mužského hnutí – v obou případech čelíc obvinění z možného nakažení a narušení bezpečných základů stejnorodé heterosexuální společnosti.² Coby příčina „morální paniky“ ve všech uvedených kontextech odhaluje homosexualita ústřední problematiku těchto typů těl v kontextu přírody: sex.

Anglický naturismus si musel projít množstvím podobných morálních panik, které se všechny soustředily na to, jaké formy sexuálního jednání zapadají do naturistické interpretace přírody. Jak to poněkud hrubě vyjádřil Ralph Rugoff (1995: 181): „naturisti nešoustají, ale páří se“. Kromě homosexuality se naturismus musel vyrovnávat s „hrozbou“ liberálního myšlení a promiskuity (především v šedesátých letech 20. století), se „strašidlem“ pedofilie, a také se ztotožňováním naturistické literatury s pornografií (Anthony 1998). S těmito tématy se naturismus vypořádal (snad typicky anglickým způsobem) zostřováním pravidel a norem platných v naturistických klubech a společnostech: zákaz členství svobodných osob, jeho povolení pouze rodinám; zákaz oslavy erotických aspektů těla; zákaz fotografování apod. V rámci rozšiřující se práce s veřejností (PR) také usiloval o zdůraznění vlastních „úctyhodných“ aspektů (což vyvolávalo znechucení některých členských základů). To vedlo k faktickému *zprivátnění* hnutí, jež se projevilo v diskrétním označení „Sluneční kluby“, a v izolovaných, pevně vymezených úsecích pláží obklopených varovnými nápisy.

Stručně řečeno, sexuální styk dospělého, heterosexuálního manželského páru sledující účely rozmnožování je jedinou formou sexuálního jednání, které lze dát v rámci naturismu do souvislosti s přírodou. A i v této podobě musí být toto jednání skryto – sex ve volné přírodě je

špatné PR, obzvláště pokud si nejste jisti, že vás nesleduje někdo z ochránců přírody či novinářů nebo nějaká jiná (pohoršená či pohoršitelná) zobecnitelná „veřejnost“.³ Společenské pohoršení vyvolané odhalováním se na veřejnosti, které je založeno na jeho asociaci se sexualitou, má svou prostorovou manifestaci v existenci oddělených, soukromých míst – s výjimkou situací, kdy je pohoršení veřejnosti aktivní motivací obnažování se, jako je tomu v případě divokých pláží nebo protestního veřejného odhalování se (například v podobě „streakingu“, tedy proběhnutí nahého člověka veřejným místem). Současný naturistický diskurs samozřejmě zdůrazňuje, že nahé tělo je erotické pouze pro textiláky; zatímco zevšedňování nahotu efektivně zbavuje sexuálního náboje.

Navíc všechny formy sexuálního chování jiné než pohlavní styk, který se odehrává mezi dospělými heterosexuálními manžely za účelem rozmnožování, jsou zřetelně interpretovány jako „protipřírodní“; případně jsou přeneseny do kontextu kultury (nebo civilizace), které se zbavujeme spolu s oblečením (abychom připomněli Johna Warda). V této logice je tělo opětovně naturalizováno a zbavováno sexuální konotací; spíše než k odmítnutí kultury/civilizace za účelem osvobození ať už živočišných, či „přirozených“ (kulturou potlačených) vášní – čehož jsme svědky v některých lesbických a homosexuálních představách „homosexuálního ráje“ – tak dochází k *naturalizaci* přísného morálního zákoníku. Stejným způsobem usiluje mýtopoetické mužské hnutí o „vytlačení genderové problematiky ze sociálních a ekonomických úvah do mýtického prostoru ‚Přírody‘“ (Bonnett 1996: 288). Příroda je tak v pozici civilizujícího prvku a protikladu civilizace zároveň – a právě tento paradox odráží těla v kontextu přírody, která byla předmětem našeho zájmu.

Komplexní problematika týkající se nahých těl v kontextu přírody, kterou jsme se zde začali zabývat, si zjevně vyžaduje další zkoumání. Hlubší komparativní čtení dějin naturismu v kontextech různých států by bezpochyby odhalilo síť ideologických a filosofických základů, které vyústily v odlišné vnímání nahoty a přírody na různých místech. Alespoň tomu nasvědčují zde uvedené příklady z dějin německého a britského naturismu. Přínosné by navíc bylo ucelenější prozkoumání rozdílných pojetí přírody, obsažených v různých naturistických praktikách: příkladem může být zjevná odlišnost prostor Slunečních klubů od divokých pláží. Vztah mezi přírodou, nahotou a erotikou zde byl představen jako obzvláště komplexní – zatímco v rámci naturistických diskuzí funguje strukturující logika, která usiluje o zavržení erotických aspektů přírody, důkazy poskytnuté zastánci sexuálního jednání svědčí o mocném erotizujícím impulzu, jenž v jiných kontextech z přírody vychází. Další objasňování vztahů mezi přírodou a sexem by mohlo začít prozkoumáním způsobů, skrze něž příroda funguje jako erotický konstrukt. Prostřednictvím krátkého pojednání o mužském mýtopoetickém hnutí jsme navíc naznačili, že příroda může být mobilizována s cílem „naturalizovat“ genderové i sexuální vztahy (což lze vysledovat též v některých aspektech ekofeministického diskursu, viz Mies a Shiva 1993). Stručně řečeno, příroda je pojímána mnoha různými způsoby, přičemž slouží jako zdroj mocenského vlivu nad lidskými těly během jejich života; odložení oděvu nás, jak jsme viděli, spojuje s konkrétními představami přírody a toho, co znamená být „přirozený“.

Přeložila Pavlína Binková

Poznámky

Autoři děkují Johnu Urrymu, Philu Macnaghtenovi a třem anonymním recenzentům za jejich užitečné připomínky. Díky Ch. Thomasovi za *Pláž*. Výzkum Ruth Holliday, který umožnil napsání tohoto článku, byl podpořen grantem ESRC (R000236657).

- ¹ Podobně „autentický“ je samozřejmě i v odkazu na rajskou zahradu a prvotní hřích.
- ² Neměli bychom opomenout homosexuální praktiky inspirované divokou přírodou, které představují tzv. „radical fairies“ a venkovské lesbické separatistky, v nichž je propojení mezi přírodou a tělem založeno zcela jinak (viz Gaard 1997, Thompson 1987, Valentine 1997).
- ³ Pro zajímavé pojednání týkající se nevhodného odhalování se – tzv. „flashingu“ – viz Kirby (1996).

Literatura

- Anoy, S. (dir.) 1998. *Witness* (TV documentary about British naturism). London: Channel 4 Television (vysíláno 22. listopadu).
- Bech, H. 1997. *When Men Meet: Homosexuality and Modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Bell, D. 2000a. „Eroticizing the Rural“. In R. Phillips, D. Shuttleton a D. Watt (eds.) *Decentring Sexualities*. London: Routledge, s. 83–101.
- Bell, D. 2000. „Rurality, Masculinity, and Homosexuality“. *Rural Sociology* (v tisku).
- Bell, D., Valentine, G. 1995. „Queer Country: Rural Lesbian and Gay Lives“. *Journal of Rural Studies*, 11(2): 113–122.
- Bonnett, A. 1996. „The New Primitives: Landscape and Cultural Appropriation in the Mythopoetic Men’s Movement“. *Antipode*, 28(3): 273–291.
- Bunce, M. 1994. *The Countryside Ideal: Anglo-American Images of Landscape*. London: Routledge.
- Butler, J. 1997. *Excitable Speech: Politics of the Performative*. New York: Routledge.
- Carpenter, E. 1896. *Love’s Coming of Age*. London: Hutchinson.
- Chauncey, G. 1996. „‘Privacy Could Only be Had in Public’: Gay Uses of the Streets.“ In J. Sanders (ed.) *Stud: Architectures of Masculinity*. New York: Princeton Architectural Press, s. 224–261.
- Collier, R. 1996. „‘Coming Together’? Post-Heterosexuality, Masculine Crisis and the New Men’s Movement“. *Feminist Legal Studies*, 4(1): 3–48.
- Conrich, I. 1998. „Forgotten Cinema: The British Style of Sexploitation“. *Journal of Popular British Cinema*, 1(1): 87–100.
- Douglas, J., Rasmussen, P., Flanagan, C. 1977. *The Nude Beach*. Beverley Hills, CA: Sage.
- Fone, B. 1983. „This Other Eden: Arcadia and the Homosexual Imagination“. *Journal of Homosexuality*, 8(1): 13–34.
- Gaard, G. 1997. „Toward a Queer Ecofeminism“. *Hypatia*, 12(1): 114–137.
- Ingram, G.B. 1997. „‘Open’ Space as Strategic Queer Sites“. In G. B. Ingram, A.-M. Bouthillette a Y. Retter (eds.) *Queers in Space: Communities/Public Places/Sites of Resistance*. Seattle, WA: Bay Press, s. 95–125.
- Jarman, D. 1992. *Modern Nature: The Journals of Derek Jarman*. London: Vintage.
- Joad, C. 1934. *A Charter for Ramblers*. London: Hutchinson.

- Kipnis, A. 1992. „In Quest of Archetypal Masculinity“. In C. Harding (ed.) *Wingspan*. New York: St Martin's Press, s.152–155.
- Kirby, K. 1996. *Indifferent Boundaries: Spatial Concepts of Subjectivity*. New York: Guilford.
- Kramer, J.–L. 1995. „Bachelor Farmers and Spinsters: Gay and Lesbian Identities and Communities in Rural North Dakota“. In D. Bell a G. Valentine (eds.) *Mapping Desire: Geographies of Sexualities*. London: Routledge, s. 200–213.
- Lencek, L., Bosker, G. 1998. *The Beach: The History of Paradise on Earth*. London: Secker and Warburg.
- Marsh, J. 1982. *Back to the Land: The Pastoral Impulse in Victorian England from 1880 to 1914*. London: Quartet.
- Matless, D. 1995. „,The Art of Right Living‘: Landscape and Citizenship, 1918–39“. In S. Pile a N. Thrift (eds.) *Mapping the Subject: Geographies of Cultural Transformation*. London: Routledge, s. 93–122.
- Matless, D. 1998. *Landscape and Englishness*. London: Reaktion.
- Messner, M. 1997. *Politics of Masculinities: Men in Movements*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Mies, M., Shiva, V. 1993. *Ecofeminism*. London: Zed Books.
- Mosse, G. 1985. *Nationalism and Sexuality: Middle-Class Morality and Sexual Norms in Modern Europe*. Madison: University of Wisconsin Press.
- National Lesbian and Gay Survey 1993. *Proust, Michelangelo, Cole Porter, Marc Almond and Me: Writings by Gay Men on their Lives and Lifestyles*. London: Routledge.
- Pfeil, F. 1995. *White Guys: Studies in Postmodern Domination and Difference*. London: Verso.
- Phillips, R., Shuttleton, D., Watt D. (eds.) 2000. *Nonmetropolitan Sexualities*. London: Routledge.
- Rugoff, R. 1995. *Circus Americanus*. London: Verso.
- Szeemann, H. 1997. „Here I Am Human, Here I Am Free“. In M. von Graffenried, H. Szeemann a A.D. Coleman *Naked in Paradise*. Stockport: Dewi Lewis, s. 1–5.
- Thompson, M. 1987. *Gay Spirit: Myth and Meaning*. New York: St Martin's Press.
- Tsuzuki, Ch. 1980. *Edward Carpenter 1844–1929: Prophet of Human Fellowship*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Valentine, G. 1997. „Making Space: Lesbian Separatist Communities in the United States“. In P. Cloke a J. Little (eds.) *Contested Countryside Cultures: Otherness, Marginalisation and Rurality*. London: Routledge, s. 109–122.
- van Lieshout, M. 1997. „Leather Nights in the Woods: Locating Male Homosexuality and Sadomasochism in a Dutch Highway Rest Area“. In G. B. Ingram, A.–M. Bouthillette a Y. Retter (eds.) *Queers in Space: Communities/Public Places/Sites of Resistance*. Seattle, WA: Bay Press, 339–356.
- Ward, J. 1987. „The Nature of Heterosexuality“. In G. Hanscombe a M. Humphries (eds.) *Heterosexuality*. London: Gay Men's Press, s. 145–169.
- Woodward, R. 1998. „,It's a Man's Life‘: Soldiers, Masculinity and the Countryside“. *Gender, Place and Culture*, 5(3): 277–300.

Autor

David Bell působí jako Senior Lecturer v oboru kulturních studií na Manchester Metropolitan University. Zabývá se tématy venkovských a městských kultur, sexuality, konzumního života a životního stylu, vědy a technologie a kulturní politiky. Je mimo jiné spolueditorem knih *Mapping Desire* (1995) a *Pleasure Zones* (2001) a spoluautorem publikací *Consuming Geographies* (1997), *City Visions* (2000), *The Sexual Citizen* (2000) a *City of Quarters* (2004); v posledních letech se jeho publikační aktivity soustředí převážně na přehledové práce v oblasti kyberkultury (*The Cybercultures Reader* [2000], *An Introduction to Cybercultures* [2001], *Key Concepts in Cyberculture* [2004]).

Autorka

Ruth Holliday je ředitelkou Centra pro interdisciplinární studia genderu na University of Leeds. Její výzkumné aktivity se soustředí kolem témat sociálních a kulturních teorií genderu, sexuality, třídy, těla a populární kultury. Je spoluautorkou knih *A Cultural Politics of Taste* (k vydání), *Pleasure Zones* (2001) a spolueditorkou *Contested Bodies* (2001), *Body and Organization* (2000) a *Organization/Representation: Work and Organizations in Popular Culture* (1998).

Překlad převzat z: Bell, D., Holliday, R. 2000. „Naked as Nature Intended.“ *Body & Society*, Vol. 6 (3–4): 127–140.

© SAGE Publications, 2000; publikováno se svolením Sage Publications Ltd, www.sagepub.co.uk